

Ieder mens heeft een

Er zijn tijdens het Weekend van de Begraafplaats ongetwijfeld veel mooie verhalen verteld. Want begraafplaatsen zijn rijke bronnen van boeiende, verdrietige, humoristische en historische verhalen. Hoe kan het dan dat deze verhalen op bijna geen enkele begraafplaatsite te lezen zijn? Het maakt een website levendiger en aantrekkelijker en genereert bezoek, óók aan de begraafplaats. Neem een voorbeeld aan onderstaande begraafplaatsen en kijk uw vrijwilligers lief aan.

De Stichting Begraafplaatsen Oosterwolde & Fochteloo (SBOF) heeft over de twintig verhalen op haar website staan over 'zo maar' burgers die er begraven liggen, en het aantal groeit. Verhalen over geliefde vaders, moeders en kinderen. Over een politicus, een motorcoureur, een orgelbouwer, het schoolhoofd van het dorp, een kinderboekenauteur en de oprichter van de boterfabriek. Verhalen over slachtoffers

van de Tweede Wereldoorlog, een veenbrand en een vuurwerkramp. Boeiende, historisch interessante verhalen, met leuke anekdotes en vaak voorzien van foto's en krantenknipsels.

Jan Koops, een enthousiaste vrijwilliger, heeft de webpagina met verhalen opgezet en houdt deze bij. Sinds 2012 zit hij in het bestuur van de stichting, op dit moment als voorzitter. "Ik werd gevraagd omdat ik

een fanatiek uitdrager van geschiedenis en cultuur ben," vertelt hij. "Toen ik toetrad, deed men vrijwel niets op digitaal gebied. Er was geen website, er waren geen gedigitaliseerde grafregisters, er werd niets gedaan met sociale media. Ik kreeg alle ruimte om dit op te zetten."

"Toen ik vorig jaar het LOB-symposium over pr bijwoonde, logeerde ik de nacht ervoor bij mijn jongste dochter. Zij is communicatieadviseur, en kwam aan het ontbijt met nog meer tips en trucs dan ik daarna op het symposium hoorde. Eén zo'n goede tip was: je trekt mensen aan door verhalen te vertellen. Sommige verhalen liggen voor het oprapen, voor andere moet je dieper graven. Ik ben bovengemiddeld geïnteresseerd in de streekgeschiedenis en ben lid van diverse historische verenigingen. Daardoor weet ik de weg naar de bronnen. Ook schrijf ik voor de lokale krant, waardoor ik informatie kan combineren. Per persoon leg ik een map aan met gegevens, foto's en knipsels. Tijdens het verzamelen ontstaat het verhaal al in mijn hoofd. Of het veel tijd kost? Ja, maar als je iets leuk vindt, is dat toch geen bezwaar? En ik schrijf makkelijk."

Facebook

Hoeveel respons levert het op? "Het is een wisselwerking. We geven rondleidingen waar we verhalen bij vertellen en we brengen de verhalen onder de aandacht

Toestemming niet nodig

Tijdens de interviews en mailwisselingen voor dit artikel ontstond er ongerustheid over de privacy. We vroegen mr. Willem van der Putten, bekend van de Juridische Vraagbaak in *De Begraafplaats*, om raad. Zijn antwoord: "Ik zie geen enkel privacyprobleem. Als een bekend persoon in een dorp overlijdt en wordt begraven, wordt in het lokale krantje toch ook over de man of vrouw geschreven? Waarom zou een begraafplaats op de eigen site of in een nieuwsbrief niet over overledenen mogen schrijven? Er is geen recht van nabestaanden om daar goedkeuring voor te mogen of moeten geven. Bovendien zou dan direct de vraag spelen: welke nabestaanden? Echtgenoten of andere levenspartners? Kinderen, schoonkinderen, alle kleinkinderen? Mag eentje dat doen of moeten ze allemaal samen zeggen dat het goed is? Onuitvoerbaar ook. Iets anders is het, als de begraafplaats iets zou publiceren wat onjuist of compromitterend is. Daar kan iemand tegen protesteren. Maar dat kan altijd, ook bij een stuk in de krant of in een tijdschrift. Ik zie op voorhand geen belemmeringen. Wel zijn er verschillen tussen publieke personen en 'gewone' personen. De laatsten hebben meer recht om te protesteren als privé zaken op straat komen te liggen. Maar zoiets gevoelig speelt, denk ik, niet bij zulke levensverhalen."

verhaal

via Facebook. Ook een tip van mijn dochter: zet op Facebook de eerste drie zinnen van een verhaal, waarna met één klik verder kan worden gelezen op de website. Dat werkt uitstekend!"

Een andere tip, speciaal voor beheerders: "Maak een lijst van monumenten die niet verwijderd mogen worden. Dat kan vanwege het monument, maar ook vanwege de persoon die iets betekend heeft. Dit kun je in samenspraak doen met een historische vereniging. Bij elke overledene die op zo'n lijst voorkomt is een verhaal te vertellen."

Soms krijg je iets in de schoot geworpen. Koops: "Vorig jaar zouden we niet meedoen met de Week van de Begraafplaats, maar het thema 'Kunst en kitsch' kwam heel goed uit. We konden activiteiten combineren met Stichting Nobilis in Fochteloo, die een tentoonstelling van prentkunstenaars organiseerde. Zo konden onze bezoekers de ochtend voor de opening al de tentoonstelling bekijken. Dit was van de vier keer dat we meededen onze meest geslaagde deelname aan de Week! Dat was trouwens het gevolg van netwerken, dat heel belangrijk is. Ook dit jaar besloten we om niet mee te doen met het Weekend van de Begraafplaats, maar toen we over het thema lazen, konden we daar natuurlijk niet aan voorbijgaan! We zien dat de verhalen mensen trekken, waardoor de drempel naar de website én naar de begraafplaats wordt verlaagd. Zeker als er via meer media publiciteit aan wordt gegeven."

■ Vroeg begonnen

Ook op de website van de Stichting Begraafplaats Fangmanweg Oosterbeek zijn de verhalen inmiddels een belangrijk onderdeel. De oude algemene begraafplaats aan de Fangmanweg is ongeveer 1 hectare groot en dateert uit 1856. De begraafplaats is sinds 1899 gesloten; wel vinden er af en toe bijzettingen plaats. In totaal liggen er 1775 geïdentificeerde per-

Ars longa, vita brevis

Zo kan het gaan: je wordt op de site van Begraafplaats Fangmanweg getroffen door een foto van het echtpaar Xeno Münninghoff en Tilly Münninghoff-Van Vliet, beiden kunstschilders. Je leest hun verhaal. Vervolgens zoek je verder op internet naar hun werk en wordt getroffen door de schoonheid ervan en je besluit Museum Veluwezoom (gevestigd in kasteel Doorwerth) te bezoeken, omdat deze veel werk van Münninghoff bezit. En uiteraard bezoek je dan ook hun graf op de begraafplaats van Oosterbeek en je wordt weer getroffen, ditmaal door de schoonheid van Fangmanweg.

Op het graf van het echtpaar Münninghoff staat de tekst: *Ars longa, vita brevis. De kunst blijft bestaan, het leven is kort.*
Een variatie daarop: *De begraafplaats blijft bestaan, het leven is kort.*

sonen in 978 graven, onder wie landelijk bekende schilders, schrijvers (Jacob van Lennep), ondernemers en bankiers. Over hen, maar ook over minder bekende Oosterbekers, staan verhalen op de website van de stichting. Nu, vier jaar na het oprichten van de website in 2015, zijn het zo'n 45 verhalen. "De pagina 'Graven met een verhaal' wordt door verschillende partijen samengesteld," vertelt Jone Nuis-During, secretaris van de stichting. "Door vrijwilligers van de stichting, mensen die gegevens opzochten t.b.v. een boek dat ze aan het schrijven waren, door nakomelingen van op 'de Fangman' begraven personen, en door mij. De verhalen worden digitaal aangeleverd bij een van onze vrijwilligers die de website beheert en onderhoudt."

"Het is onmogelijk aan te geven hoeveel tijd het schrijven van de verhalen kost; dit gebeurt op vrijwillige basis in vrije tijd. Historische foto's komen uit het archief van Heemkunde of het Historisch Documentatiecentrum Renkum in Oosterbeek, of uit ons eigen digitale archief. Ook maken wij zelf foto's en mogen we foto's van onze vrijwilligers gebruiken. We krijgen regelmatig reacties per mail via de link op onze website, of mondeling. Om

de verhalen te schrijven is in ieder geval een grote interesse in het leven van de begravenen gewenst en een onderzoekende geest."

■ Particulier initiatief

Wie op 'begraafplaats Baarn' googlet, komt op een particuliere website. De gemeentelijke site geeft de gebruikelijke informatie over begraven en cremieren, terwijl op www.begraafplaats-baarn.nl foto's en historische achtergronden te vinden zijn over de vijf begraafplaatsen en kerkhoven in de gemeente. Onder het kopje 'Levensberichten' staan 16 verhalen over mensen die begraven liggen op de Nieuwe Algemene Begraafplaats aan de Wijkplaan. Nou ja, nieuw... de eerste begrafenis was in 1919. Er staan onder meer verhalen op de site over een baron, een kunstschilder, dichter, leraar, en over Jacobus Spijker, fabrikant van rijtuigen – waaronder de Gouden Koets – en later van auto's. Het is zelfs mogelijk om op de site een kaarsje te branden door een berichtje achter te laten.

De website is opgezet door Albert Naber, werkzaam bij een bedrijf dat graafwerk verricht (o.a. op begraafplaatsen) en broer van de beheerder van de begraafplaats

"Als je iets leuk vindt, is tijd geen bezwaar"

Jan Naber. Albert ontdekte dat er weinig informatie over de historie en de overledenen te vinden was. "Als je er werkt, is het handig als je er ook iets over kunt vertellen," vindt hij. "En waarom zou je dat dan niet delen? De beheerders en de vrijwilligers weten veel over de graven." Omdat de gemeente de verhalen niet op de website zet, ging de graver zelf in de geschiedenis graven. Maar ook omdat er veel foutieve informatie is. "Op veel sites maken ze gebruik van wat er op de grafstenen staat, maar dat klopt niet altijd. Sommige stenen komen van een andere begraafplaats en geven dus verkeerde informatie. Ik verzamel rouwadvertenties, foto's van stenen en – als ik ze kan vinden – 'verloven van begraven'. Al die gegevens zet ik in mijn database."

■ Werk in uitvoering

Andere begraafplaatsen zijn nog niet zo ver als Oosterwolde & Fochteloo, Oosterbeek en Baarn, maar het begin is er. De Oude Begraafplaats Reijerskoop verving in 1875 het kerkhof achter de Nederlandse Hervormde kerk in het centrum van Boskoop. Daardoor herbergt deze plek de oudste funeraire cultuur van Boskoop. Zeventien vrijwilligers onderhouden elke week het groen, renoveren stenen en werken de grafteksten bij. De resultaten mogen er zijn, zoals te zien is op de website.

Kort na de oprichting van de stichting, in 2013, is gestart met de systematische inventarisatie van de begraven personen, die met GPS te vinden zijn. En de voorzitter, Frank Snijdwint, begon met het opzetten van de website. "Op de beginpagina wordt naast informatie over de oprichting en de ontwikkeling van de begraafplaats, een korte beschrijving gegeven van voor Boskoop belangwekkende personen die hier begraven zijn." Zoals de man achter Nederlands bekendste appel: de Schone van Boskoop, zoals hij in het buitenland bekend staat (bij ons als goudrenet): K.J.W. Ottolander.

"Ook zijn er foto's van de begraafplaats en 'meer memorabele graven' geplaatst. Er staan verhalen over overledenen op de site, maar dat zijn er nog veel te weinig.

We stimuleren bezoekers van de begraafplaats door hen te vragen zelf verhalen te mailen, maar dat gebeurt bijna niet. De meeste verhalen komen van of via de vrijwilligers. Anne den Hengst (secretaris) en ik passen de verhalen aan en ik zet ze op de site. Mails met respons op de verhalen plaats ik na beoordeling op de site om weer extra respons te stimuleren."

Het is nog niet veel, maar het begin is er. Aandoenlijk is het korte relaas over het jonge leven van George Halsted van Koolbergen, slechts anderhalf jaar geworden. Zijn broer of zus vertelt: 'Hij wordt ziek; koortsig en benauwd. Mijn moeder belt de huisarts. Niet bereikbaar. Onze Steddy, zoals we hem noemden, wordt almaar zieker. Als mijn moeder weer belt, doet de dokter het af met een griepje. Wanhopig belt mijn moeder weer. De dokter komt en merkt dat het te laat is; Steddy heeft difterie. Mijn vader kan het niet meer aanzien. Mijn moeder blijft bij haar zieke kind. Hij stikt.'

■ Nog geen website

In 2014 startte *ZerkWerk 1829*, een groep vrijwilligers, met het opknappen van de verwaarloosde Oude Begraafplaats in Amerongen, waar nog incidenteel wordt bijgezet. Ze verwijderden overtollige begroeiing en repareerden vervallen en gebroken stenen op de begraafplaats, die inmiddels een rijksmonument is. De gemeente zorgt voor het maaien en bladblazen en voorziet de

schillende bronnen raadplegen om de juiste gegevens boven tafel te krijgen. Vaak kloppen de namen en soms ook de jaartallen niet. De geboorte-, huwelijks- en overlijdensaktes van de gemeente gebruikt hij als basis, aangevuld met gegevens via graftomben.nl en onlinebegraafplaatsen.nl. Nu de ongeveer 400 graven vrijwel zijn geïnventariseerd, concentreert Van Wijk zich op de verhalen over de overledenen. Door speurwerk, voornamelijk in oude kranten en tijdschriften, heeft hij al veel verzameld. Zo kwam hij erachter dat hier maar liefst zeven burgemeesters liggen uit heel Nederland. "Uit Friesland, Noord-Holland en Zeeland. Zij zijn hier niet geboren. Ik vraag me vaak af hoe mensen uit het hele land hier zijn gekomen. Misschien had ons dorp aantrekkingskracht op rijkere mensen. Ik kom er wel een keer achter."

Van Wijk wil in contact komen met familieleden of bekenden die meer kunnen vertellen. Het gaat vooral om de 'jongste' graven. Hij wil alles opschrijven in een document of op een website, zodat iedere geïnteresseerde makkelijk toegang krijgt tot de gegevens. "Mijn wens is een website, maar het ontbreekt ons nog aan financiën. In eerste instantie verzamel ik alle informatie, om die in een pdf-document aan onze eigen vrijwilligers beschikbaar te stellen. Ook voor rondleidingen is die informatie welkom."

Henny Sen, beheerder van de begraaf-

De man achter Nederlands bekendste appel, de Schone van Boskoop, ligt op Reijerskoop

vrijwilligers, die wekelijks het onderhoud verzorgen, van materialen.

Ide van Wijk, coördinator van de groep, inventariseert daarnaast verhalen over de begraven personen. Hij houdt van cultureel erfgoed en wil de verhalen van de overledenen die een doorsnede van de Amerongse bevolking van de 19^e en 20^e eeuw vormen, kennen en doorgeven. Dagloners, kasteelheer, predikant, koopman, kleermaker en kruidenier; iedereen ligt door elkaar.

Vooraf bij familiegraven is het niet altijd duidelijk wie er ligt. Van Wijk kan ver-

plaatsen van de gemeente Utrechtse Heuvelrug, waar Amerongen onder valt, zegt blij te zijn met de vrijwilligers. "Er zijn vier oude begraafplaatsen, op elk ervan is een vrijwilligersgroep actief. De één heeft belangstelling voor groenonderhoud, een ander voor de grafstenen. Ze nemen zelf contact op met nabestaanden als ze een graf of grafsteen willen opknappen, dat is verplicht. Een extra voordeel is dat de vrijwilligers in het dorp zelf wonen, waardoor ze meer betrokken zijn. Dat geldt zeker voor mensen als Ide, die de verhalen wil doorgeven. Het idee van een website

met verhalen is een privé-actie van Ide. Als gemeente hebben wij hier geen tijd en budget voor. Wij houden ons bezig met het begraven en de verordeningen die erbij horen."

■ Sluitpost

Blijkbaar gaat het niet zonder vrijwilligers, want voor alle genoemde begraafplaatsen geldt dat de verhalen dankzij hen worden verzameld en doorgegeven. Zij zijn onmisbaar bij het opzetten en onderhouden van de pagina's.

Blijkbaar zien gemeenten en andere eigenaren van begraafplaatsen het als een sluitpost. Terwijl verhalen plaatsen op de website goed is voor de publiciteit, mits het gecombineerd wordt met andere pr-instrumenten: een Facebookpagina, stukjes in de lokale krant. Ook rondleidingen en het betrekken van scholen bij de begraafplaats dragen bij tot een goed imago.

Is het niet jammer als het vertellen van verhalen beperkt blijft tot het Weekend van de Begraafplaats, waarna ze (voorgoed) vervlogen zijn? Leg ze vast. ■

Lees de verhalen hier:

- www.sbof.nl/verhaal/;
- www.facebook.com/BegraafplaatsenOosterwoldeFochteloo/;
- www.begraafplaatsfangmanweg.nl/graven-met-een-verhaal/;
- oudebegraafplaatsreijerskoop.nl/?page_id=547;
- www.begraafplaats-baarn.nl.

Omgekomen bij het klokluiden

Op het oude kerkhof van Fochteloo staat deze steen van Marten Koopmans naast die van zijn moeder, vader en broer. Op 19 februari 1885 luidde hij bij gelegenheid van de verjaardag van koning Willem III de klok in de klokkenstoel op het kerkhof. Plotseling brak de luidarm af, Marten viel achterover en bleef dood liggen. 'De ijlings geroepen geneesheer kon slechts den dood constateren,' stond in de krant. Hij was nog maar 18 jaar en ligt sindsdien op enkele meters van de klokkenstoel begraven. 'Diep bedroefd staren wij allen den overledene na,' staat in de rouwadvertentie die zijn moeder, de 'Wed. L. Koopmans', liet zetten. Vier jaar eerder was ze haar man verloren, nog maar 50 jaar oud, ook door een ongeluk. Hij reed met paard en wagen, twee dochters en zoon Marten langs de Compagnonsvaart en belandde te water. Vader raakte bewusteloos en overleed negen dagen later, de kinderen overleefden het ongeluk.